

Marja Pałska

Kilka przykładów wykorzystania transferu pozytywnego języka francuskiego w nauczaniu języka hiszpańskiego.

Jak wiadomo, w każdym procesie uczenia się języka obcego następuje automatyczne przenoszenie struktur o pewnym podobieństwie z języka pierwszego na drugi. Językiem pierwszym najczęściej jest język ojczysty, ale może się też zdarzyć przy uczeniu następnego, drugiego czy trzeciego języka obcego, zwłaszcza jeżeli kolejno po sobie opanowywane języki obie należą do tej samej grupy, że przenoszone będą raczej strukturę wcześniejszej poznanej języka obcego niż języka ojczystego. Jest to częste między innymi na studiach filologii romańskiej, której przykładem chce się posłużyć, przy uczeniu się trzeciego języka /drugiego romańskiego/, przy czym uczenie rozpoczyna się w momencie, gdy język drugi, to jest francuski, opanowany jest w stopniu przynałajmniej dobrym.

Podobieństwo języków drugiego i trzeciego /w tym konkretnym przypadku francuskiego i hiszpańskiego/ oraz duża różnica w stopniu ich opanowania powodują, że zachodzi transfer struktur języka drugiego do trzeciego, najczęściej z całkowitym pominięciem języka pierwszego, to jest ojczystego. Dzieje się tak niejednokrotnie nawet wtedy, gdy w konkretnym przypadku podobieństwo struktur języka pierwszego i trzeciego jest znacznie większe niż drugiego i trzeciego.

Za przykład może tu posłużyć forma grzeckościowa pan, pani, państwo używana w języku polskim z trzecią osobą liczby pojedynczej lub mnogiej, czemu odpowiada w języku hiszpańskim zupełnie analogiczna forma Usted, Ustedes również używana z czasownikiem w trzeciej osobie. Mogłoby się więc wydawać, że przyswojenie struk-

tury hiszpańskiej, dzięki automatycznemu przeniesieniu struktury języka ojczystego, będzie natychmiastowe i bezproblemowe. Tak się jednak nie dzieje, gdyż studenci najczęściej transferują strukturę francuską - drugiej osoby liczby mnogiej, używając odpowiadającej jej formy hiszpańskiej, mimo że jest ona brzmieniowo znacznie trudniejsza niż prawidłowa forma trzeciej osoby.

Przykład ten, aczkolwiek zwraca uwagę raczej na interferencję jako źródło błędów, sygnalizuje już ogólne znaczenie transferu struktur języka drugiego dla nauczania języka trzeciego.

Zwykle się mówi przede wszystkim o negatywnej roli interferencji jako źródła błędów oraz o usprawnieniu procesu nauczania języka obcego dzięki analizie porównawczej dwóch systemów językowych dającej możliwość przewidywania błędów interferencyjnych.

Znaczenie mniejszą wagę zwracało się dotychczas na możliwość wykorzystania transferu pozytywnego znanych już struktur wczesniej opianowanego języka obcego, dla usprawnienia procesu uczenia się kolejnego języka obcego. Wydaje się to mieć szczególnie duże znaczenie wówczas, gdy oba języki obce są wzajemnie znacznie bardziej podobne niż każdy z nich w stosunku do języka ojczystego, co wyraża się na przykład posiadaniem szeregu wspólnych konstrukcji, które w języku ojczystym w ogóle nie występują. Klasycznym przykładem może być tutaj francuska konstrukcja z il y a, dla której trudno znaleźć jednoznaczny odpowiednik polski, a która odpowiada dość dokładnie hiszpańskiej konstrukcji z hay. Pokrewieństwo w zakresie systemu fonologicznego, gramatycznego oraz słownictwa właściwie wykorzystane poprzez stymulowanie przenoszenia wyrobionych już nawyków językowych na opianowany drugi język obcy staje się niewątpliwie czynnikiem ułatwiającym i przyspieszającym proces uczenia się.

W nauczaniu hiszpańskiego jako drugiego języka romańskiego możliwości wykorzystania transferu pozytywnego tkwią głównie w zakresie słownictwa i systemu gramatycznego.

W odniesieniu do systemu fonologicznego transfer z języka francuskiego nie wydaje się mieć większego znaczenia. Nie obserwuje się, by nawyki językowe wymowy francuskiej przenoszone były na język hiszpański. Trzeba zresztą zaznaczyć, iż system fonologiczny, a zwłaszcza wokalizmy, hiszpański w porównaniu z francuskim jest zasadniczo prosty i zazwyczaj nie nastręcza Polakom szczególnych trudności.

W dziedzinie słownictwa oczywiście podobieństwo obu języków mo-

że mieć zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ na opianowanie języka hiszpańskiego. Wpływ negatywny polega głównie na tendencji do bezpośredniego przenoszenia słów francuskich do języka hiszpańskiego nadając im jedynie formę z pozoru hiszpańską - np. poprzez zamianę końcówek na końcówki w pojęciu studenta typowo hiszpańskie. Najczęściej spotykana błądzącego typu to wymiana końcówki czasownika -er na -ar na zasadzie analogii między pierwszą koniugacją francuską i hiszpańską: donner - donar, parler - parlar oraz końcówek przymiotników - -é na -o, -a: long - longo, larga, largo, larga.

W zakresie słownictwa można wykorzystać dla celów praktycznych transfer pozytywny między innymi przez:

1. Zestawienie porównawcze formantów słowotwórczych: wychodząc od znanego wyrazu francuskiego i znając odpowiadający francuskiemu sufix hiszpański, przez proste przekształcenie student może utworzyć poprawny wyraz w języku hiszpańskim. Oto zestawienie kilku najczęściej występujących sufixów:

Francuski		hiszpański
- é	-	- éa
/faculte/	-	/facultad/
- tion	-	- cion
/action/	-	/acción/
- eur	-	- or
/chanteur/	-	/cantor/
- ant, - ent	-	- ante, - ente, - inte
/amant/	-	/amante/
- er, - ier	-	- ero
/barbier/	-	/barbero/
- age	-	- aje
/personnage/	-	/personaje/

2. Odwołanie się do znanego słowa, wyrażenia lub idiomu francuskiego, gdy jego zakres semantyczny jest jednokowy w obu językach obcych, a wyraźnie nierównoznaczny w języku ojczystym.

np. suivre - seguir

Właściwe wykorzystanie pokrewieństwa języków francuskiego i hiszpańskiego może uprościć proces przyswajania słownictwa, skracając go w zasadzie o fazę wyrobienia nawyku przenoszonego tu bezpośrednio z języka francuskiego, co w rezultacie pozwala na znaczne zwiększenie liczby jednostek leksykalnych opianowywanych w danej

jednostce czasowej.

W zakresie systemu morfologicznego funkcja transferu pozytywnego może być ogromna. Jest rzeczą oczywistą, że budowa morfologiczna języka hiszpańskiego wyказuje znacznie więcej analogii z językiem francuskim niż z polskim. Szeroką zagadnienie gramatycznych nie znajdujących swego odpowiednika w języku ojczystym studenta, nie wymaga większych wyjaśnień, gdy odniesie się je do znanych mu już struktur francuskich. Dotyczy to na przykład rodzaju imienia czy trybu subjuntivo.

Zagadnienie właściwego użycia rodzaju imienia określonego i nieokreślonego, sprawiające na ogół tyle trudności studentom, wyказuje wiele analogii w obu językach, przez co przyswojenie sobie reguł prawidłowego użycia go w języku hiszpańskim przy prostym tylko zwróceniu uwagi na istniejące podobieństwa, znacznie przyspiesza proces uczenia się /1/.

W języku hiszpańskim, jak wiadomo, podobnie jak we francuskim, nie istnieje fleksja nominalna, a odpowiedniki polskich przypadków tworzy się za pomocą pewnych przyimków. Zestawienie przypadków polskich z odpowiadającymi im formami hiszpańskimi, jak na przykład w powszechnie dostępnej gramatyce języka hiszpańskiego O. Perlina, przy jeszcze bardziej komplikującym obraz graficzny rozbił na oddzielne tabelki dla poszczególnych liczb i rodzajów, sprawia na studentach wrażenie, że zagadnienie to jest trudne do przyswojenia. Odwołanie się natomiast do analogii z językiem francuskim /identyczne nawet w formie przyimki, odpowiadające tym samym przypadkom gramatycznym/ przy równoczesnym zwróceniu uwagi na specyfikę hiszpańską czwartego przypadku w odniesieniu do osób, powoduje, że opanowanie tego zagadnienia następuje niejako automatycznie i jest prawie natychmiastowe.

Dużą rolę może odegrać transfer pozytywny języka francuskiego w opanowaniu systemu werbalnego języka hiszpańskiego. Należy tu wykorzystać istotne podobieństwa w strukturze i użyciu trybów, stron i systemu czasowego, czy też form nieodmiennych czasownika.

Ogromne możliwości przyspieszenia procesu uczenia się tkwią w zestawieniach komparatystycznych systemów czasowych w obu językach. Zarówno w języku francuskim, jak i w hiszpańskim, istnieją czasy proste i złożone. Czasy złożone składają się z czasownika posiłkowego /haber - avoir, être/ oraz imiesłowu biernego. Światomość te-

go, przy właściwym przedstawieniu analogii pomiedzy poszczególnymi czasami obu języków, pozwoli spowodować proces przyswajania niektórych czasów hiszpańskich do zagadnień wyjątkowo fleksyjnych. Analogie w systemach werbalnych obu tych języków są duże i nie do przecenienia. Dla celów praktycznego wykorzystania w procesie nauczania języka hiszpańskiego można ująć je w trzy zasadnicze kategorie:

1. Użycie i funkcja poszczególnych czasów i trybów
2. Sposób tworzenia czasów
3. Zasady zgodności czasów

\*Ad. 1. Zarówno język hiszpański, jak i język francuski, posiadają zasadniczo cztery tryby:

Indicativo	-	Indicatif
Subjuntivo	-	Subjonctif
Potencial	-	Conditionnel
Imperativo	-	Impératif
oraz trzy formy bezosobowe czasownika:		
Infinitivo	-	Infinitif
Participio	-	Participe
Gerundio	-	Gérondif

których użycie i funkcja są w ogólnych zasadach jednakowe.

Wśród czasów trybu Indicativo większość nie różni się w zakresie użycia i znaczenia w obu językach. Znajomość tychże czasów w języku francuskim może być w sposób szybki i efektywny przeniesiona do nauczania języka hiszpańskiego bez pośrednictwa języka ojczystego.

Dotyczy to następujących czasów prostych /2/:

Presente	-	Présent
Preterito imperfecto	-	Imparfait
Futuro imperfecto	-	Futur simple

oraz złożonych:

Pluscuampresente	-	Plus-que-parfait
Preterito anterior	-	Passé antérieur

Tryb warunkowy obu języków wyróżnia dwa czasy:

Conditional simple	-	Conditionnel présent
Conditional compuesto	-	Conditionnel passé

Wzrost obu tych czasów jest taki sam zarówno w języku francuskim, jak i w hiszpańskim. Analogiczne jest także użycie ich w zdaniach warunkowych, chociaż różnice w samej konstrukcji zdań warunkowych

w obu językach są wyrażane /3/ i nie mogą być transferowane z rezultatem pozytywnym, a wręcz przeciwnie, są bardzo powszechnie źródłem błędów.

Co do trybu Subjuntivo, to niewątpliwie istnienie analogicznego trybu w języku francuskim ułatwia proces zrozumienia jego istoty. Jednakże wobec znaczenie szerszego jego użycia w języku hiszpańskim /tam gdzie w języku francuskim występują czasy indicativo np. présent i futur/ nie wykluczając się większe możliwości pozytywnego przeniesienia nawyków językowych wyniesionych z języka francuskiego. Nie wydaje się mimo to, by źródłem błędów /bardzo często popełnianych/ np. w użyciu subjuntivo w zdaniach czasowych w języku hiszpańskim była interferencja języka francuskiego, raczej należałoby się jej dopatrywać w języku ojczystym.

Należy także wspomnieć o dwóch spośród form perifrastycznych w języku hiszpańskim *ir + a + infinitivo*, oraz *acabar + de + infinitivo*, przy których wprowadzeniu można odwołać się do uprzedniej znajomości francuskich czasów futur proche i *passé récent*.

Ad. 2. Wiele korzyści praktycznych może też przynieść transfer zasad tworzenia czasów złożonych. Szereg odpowiadających sobie znaczeniowo czasów języka francuskiego i hiszpańskiego tworzy się w oparciu o te same zasady. Należą do nich:

Prétérito perfecto - *passé composé*  
Pluscuamperfecto - *plus-que-parfait*  
Condicional compuesto - *conditionnel passé*

Prétérito perfecto de subjuntivo - *passé du subjonctif*

Pluscuamperfecto de subjuntivo - *plus-que-parfait du subjonctif*

Ad. 3. Bardzo duże znaczenie dla przyspieszenia procesu uczenia się języka hiszpańskiego zdaje się mieć wykorzystanie wyniesionych z francuskiego nawyków językowych dotyczących następstwa czasów w zdaniu złożonym. Ze względu na to, że problem ten w zasadzie nie pojawia się w języku polskim, zwykle przysparza on studentom wiele kłopotów. Dotyczy to zwłaszcza czasów w zdaniu pobocznym, gdy w zdaniu głównym występuje czas przeszły. Reguły użycia czasów w trybie *indicativo* są w tym przypadku jednakowe w obu językach:

- dla czynności równoczesnej: *imperfecto, presente - imparfait, présent*
- dla czynności uprzedniej: *pluscuamperfecto - plus-que-parfait*
- dla czynności przyszej: *condicional simple - conditionnel présent*

W trybie subjuntivo zasady następstwa czasów są również bardzo zbliżone w obu językach, z tą jednakże różnicą, że współczesny język hiszpański posługuje się na co dzień aż czterema czasami tego trybu, podczas gdy francuski, poza językiem literackim, ogranicza się zasadniczo do dwóch. W związku z tym znajomość zasad następstwa czasów francuskiego subjuntif jest wśród studentów niewielka, a praktycznego ich stosowania prawie żadna. Stąd też można by tu raczej mówić o wtórnym transferze nawyku wyniesionego z języka hiszpańskiego na francuski.

Powyższy krótki przegląd ograniczając się do kilku zaledwie przykładów wykorzystania transferu pozytywnego języka francuskiego w procesie nauczania hiszpańskiego jest tylko próbą zasygnalizowania możliwości usprawnienia tego procesu w sytuacji, gdy lingwistycznym układem odniesienia staje się dla studenta, obok języka ojczystego, wcześniej opanowany język obcy.

#### Przykłady

1. Pozytywną funkcję zdaje się także spełniać przedstawienie studentom następującej zależności, dotyczącej opuszczenia rodzajnika w języku hiszpańskim: w większości sytuacji, w których w języku francuskim używa się *article partitif* oraz w których występuje rodzajnik nieokreślony liczby mnogiej - w języku hiszpańskim opuszcza się ten rodzajnik.

2. Nie należy natomiast zestawiać czasów *passé simple* - *prétérito indefinido*. Jakkolwiek istnienie między nimi szereg podobieństw /oba są czasami prostymi wyrażającymi czynność przeszłą dokonaną/ - zasadnicza jednak różnica polega na użyciu francuskiego *passé simple* prawie wyłącznie w języku piśmianym, podczas gdy *prétérito indefinido* w języku hiszpańskim jest szeroko i powszechnie używany w języku mówionym /w krajach Ameryki Łacińskiej wypierając nawet prawie całkowicie czas *prétérito perfecto*/. Podobnie próba transferu znajomości francuskiego *passé composé* do nauczania hiszpańskiego *prétérito perfecto* mimo niewątpliwych analogii, głównie w tworzeniu obu tych czasów, może prowadzić do nadmiernego używania tego czasu w języku hiszpańskim, w którym jego użycie jest znacznie ograniczone i odmiennie niż francuskiego *passé composé*.

3. Język hiszpański odznacza się tutaj znacznie większą dowolnością niż francuski i poza najczęściej używanymi w trzech zasad-

nieznych typach zdań warunkowych czasami, dopuszczają się użycia  
przebie wszytych czasów, co daje dużą ilość możliwych wariantów.  
tzw.

Resumen

Nuestro breve estudio persigue el objetivo de señalar algunas  
posibilidades de facilitar y acelerar el proceso de aprendizaje  
de la segunda lengua extranjera (en nuestro caso - español)  
basándose en el conocimiento previo de la primera (francés).  
La experiencia demuestra que el estudiante, la mayoría de las ve-  
ces, tiene tendencia a superponer el español no sobre su lengua  
materna, sino sobre el francés, el idioma extranjero anterior-  
mente asimilado. De las indudables semejanzas entre ambos idiomas  
extranjeros (especialmente en léxico y en sistema Gramatical)  
surgen las posibilidades de facilitar el aprendizaje tan sólo  
promoviendo la transferencia al español de muchas estructuras,  
hábitos y automatismos previamente adquiridos en francés.

Wiktor Gonet

'Legato speech', or the psychology of teaching phonetic fluency

Teachers of practical English phonetics to Polish students  
are often confronted with the students' persistence in making  
certain types of pronunciation mistakes. In connected speech,  
these mistakes create the impression of broken, halting speech,  
and thus they are obstacles in the way leading to phonetic flu-  
ency. These errors are frequently regarded as segmental in na-  
ture and their elimination in the course of a practical phonet-  
ics class often incorrectly hinges on repetition drills. How-  
ever, endless repetitions, enriched with precise instruction  
and theoretical discussion, may at best elicit correct pronun-  
ciation only. If the student concentrates on pronunciation it-  
self. The hard work of the teacher and the student seems to be  
in vain once the student's attention shifts onto other aspects  
of language use.  
The inadequacy of some methods of teaching, responsible for  
this situation, has its source in misunderstanding the nature  
of the process underlying learning foreign language phonetics.  
In spite of the flourishing development of modern linguistics,  
whose explanation resorts to the psychological sphere of human  
mind, methods and materials used in the language laboratory still  
continue to resemble mechanical drills used in the structuralist  
period. If the traditional methods do not yield satisfactory  
fruit, as is the case with persistent mistakes, teachers of pho-  
netics should try and seek advice and inspiration in the vibrant  
source of generative phonology.

I

Actual speech behaviour, or language performance, is only  
the tip of a large iceberg of linguistic competence, an intri-  
cate mechanism, rooted deeply in the language user's mind. This  
dichotomy, on which generative phonology is based, provides an  
explanation of the nature of certain persistent errors, and it  
is on this explicit basis that one should build the structure  
of teaching methods. Behind the surface pronunciation mistakes  
which are particularly hard to eliminate, there is the learner's  
native language competence, all the time working to undo the  
foreign language habits being acquired. Native 'pronunciation  
habits' result from the application of phonological rules to